Panorama knih

Klára Šeďová: Humor ve škole*

Každý tuší, co je humor. Málokdo ale umí humor povýšit na předmět vědeckého zkoumání a přitom zachovat jeho původní funkci. Monografie Kláry Šeďové totiž dokazuje, že se čtenář při četbě vědecké literatury může nejen poučit, ale také od srdce zasmát.

Většina nemnohých odborných textů věnovaných humoru je uvozena pasážemi věnovanými teoriím humoru. Autoři se v nich pokoušejí vysvětlit, jak humor vzniká, jak funguje, a jaké má efekty. Výjimkou není ani recenzovaná publikace. V první kapitole autorka shrnuje existující teorie humoru, analyzuje zdroje humoru a jeho funkce (útok, ventil apod.) a popisuje různé typologie třídění humoru. Druhá kapitola je nazvána *Humor jako sociální fenomén*. Lapidárně řečeno, zde jde o to, že humor plní celou řadu sociálních funkcí, z nichž nejvýznamnější jsou budování solidarity, výkon moci a naplňování potřeb jednotlivců v sociálním styku. Zajímavý je postřeh autorky, že jeden humorný incident může plnit současně několik sociálních funkcí. Ve třetí kapitole se čtenář podrobněji seznamuje s hlavním tématem publikace, jež představuje humor ve školním prostředí. Autorka zužuje úhel pohledu na školu a školní třídu a pokouší se sumarizovat dosavadní stav vědeckého poznání v této oblasti. V první části kapitoly jsou představena specifika školního humoru, a to především na základě etnograficky orientovaných studií života ve škole. Druhá část kapitoly se snaží zodpovědět otázku, zda humor ve škole je s to ovlivňovat učební procesy a výsledky školního vzdělávání. Podle autorky publikace jsou v tomto ohledu výzkumy (zatím) neprůkazné, kromě toho, že je prokázán pozitivní vliv humoru na kreativitu.

Čtvrtá kapitola recenzované publikace je metodologická. Je v ní představena metodika výzkumu, jehož výsledky jsou předkládány ve zbývajících kapitolách. Autorkou zvolený výzkumný postup – narativní analýza – není ve výzkumu vzdělávání příliš často využíván. Z pohledu výzkumníka právě tato kapitola stojí za významnější pozornost. Čtenář má možnost proniknout hlouběji do problematiky narativu v sociálních vědách a seznámit se s různými přístupy v narativní analýze (např. tematická a strukturní analýza). Samotný výzkum spočíval v analýze 178 žákovských a učitelských textů, v nichž byla zachycena vyprávění na téma „humorná příhoda, kterou jsem zažil(a) ve škole“. Cílem bylo získat tzv. příběhy z první ruky, to znamená, že respondenti měli referovat o událostech, jichž se sami zúčastnili. Jádrem publikace jsou pátá až devátá kapitola, v nichž jsou představeny výsledky výzkumu. Jedná se právě o ty pasáže publikace, při nichž se čtenář upřímně rozesměje. Nejprve jsou analyzovány narativy, v nichž je objektem humoru učitel. Následně autorka shrnuje vyprávění žáků zasazená do kontextu určité časové či prostorové mimořádnosti (např. apríl, zážitky ze školních výletů aj.). Samostatně je vyhodnocen materiál, který měla autorka k dispozici od učitelů (čemu se smějí učitelé). Výsledková kapitola je průběžně doplňována 55 autentickými ukázkami, na jejichž základě si nejeden čtenář může utvořit představu o každodenní školní realitě.

Publikace zprostředkovává příběhy, které by například při využití metody

pozorování zůstaly utajeny, či minimálně neobjeveny. Právě proto je publikace cenná a užitečná. Čtenáři je v publikaci zprostředkována esence unikátnosti a zvláštnosti školního prostředí. Tato skutečnost se nejlépe vyjevuje v závěrečných kapitolách publikace, které obsahují hutnou syntézu a diskusi výzkumných zjištění. Namátkou uvádím příklady humorných zápletek zmiňovaných autorkou publikace: odhalení nekompetentnosti, vybočení z role, mocenská eskalace, rušení výuky, útrapy apod. To dokazuje, že humor ve škole zrcadlí palčivé problémy, s nimiž se potýká již několik generací pedagogických teoretiků i praktiků. V závěru autorka publikaci výstižně shrnuje a konstatuje: „*[… H]umor je prostředkem, jak zaútočit na školu, a to proto, aby škola zůstala zachována.*“ Kniha je originálním příspěvkem k porozumění humoru ve školním prostředí přístupným pro široký oborově neohraničený okruh čtenářů. Zároveň se ale také jedná o originální, promyšlenou a vyzrálým jazykem napsanou původní kvalitativní výzkumnou studii, která bezesporu stojí za přečtení a pousmání.

P. Knecht

* Šeďová, Klára. *Humor ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s.

Antonín Přichystal: Lithic Raw Materials in Prehistoric Times of Eastern Central Europe*

Rozšířené vydání základního přehledného díla A. Přichystala, *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*, Masarykova univerzita, Brno 2009 v anglické verzi, která ji zprostředkovává nejširší skupině badatelů o této problematice. Je velmi přehledně sestavena do jednotlivých okruhů bádání, kapitol i podkapitol vždy s připojenou literaturou. Po Úvodu a historii poznávání pravěkých kamenných surovin ve střední Evropě ve druhé polovině 19. až počátku 21. století následuje vymezení studované oblasti, její geomorfologická charakteristika, přehled geologie vzhledem k potenciálním zdrojům kamenných surovin i použitých metod jejich určování. Za podstatný je možno považovat druhý okruh s přehledem dělení surovin používaných na kamenné štípané artefakty, kde zvláštní místo mají silicity, s jejich terminologií (rohovec, pazourek, radiolarit, spongolit, révait atd.). Velmi podrobný výčet je podán na základě jednotlivých teritorií (Čechy, Morava, Dolní a Horní Rakousy, Bavorsko, Durynsko, Sasko, Polsko, Slovensko a Maďarsko). Stejným způsobem jsou zpracovány minerály oxidu křemičitého – křemen, křišťál, citrín, záhněda, růženín, chalcedon, jaspis, achát, opál, přírodní skla jako byl obsidián a perlit, tachylit, saský smolek (Pechstein) a vltavíny, dále křemence, porcelanity, serpentinity, tuf, silicifikovaní koráli, dřeva apod.

Dále v třetím okruhu je pozornost věnována surovinám kamenných broušených artefaktů, zejména metamorfovaných hornin (metabazity, zelené břidlice, amfibolity, serpentinity, jadeitit, nefrit, eklogit, mramory, křemen-sillimanitické horniny), dále vyvřelé horniny (diority, andezity, bazalty, diabasy, granity atd.) a sedimentární horniny (kulmské prachovce, pískovce, vápence, švartna, železné rudy apod.). Každá uváděná kamenná surovina je popsána dle jednotného systému (vývoj jejího poznání, lokalizace výskytu, geologická situace, makroskopický vzhled, charakteristika pod stereomikroskopem, popis výbrusu, ostatní analýzy a využití v pravěku). Samozřejmě některé údaje nemusejí být, pokud nejsou známy, uvedeny. Na závěr je pozornost věnována některým